

JOURNAL OF MODERN SCIENCE

JoMS 4/19/2013, ss. 249-263

MÁRIA HENCOVSKÁ

**PROTECTION OF ELECTIONS AND REFERENDUMS IN CRIMINAL
LAW OF THE SLOVAK REPUBLIC**

**KARNOPRAWNA OCHRONA WYBORÓW I REFERENDÓW
W REPUBLICIE SŁOWACKIEJ**

doc. JUDr. Mária Hencovská, CSc.

Uniwersytet Pawła Józefa Szafarika,
Wydział Administracji Publicznej

maria.hencovska@upjs.sk

ABSTRACT

The presented contribution attempts to analyze citizen's protection in the area of public affairs governance exercised by the Slovak Republic citizens directly or by means of nominated representatives elected by them. The Constitutional Law to elect and vote in referendum is guaranteed by the legislator not only by means of Election Acts and the Act referring to the manner and methods of providing referendum, but at the same time it is protected by the Criminal Law provisions. The author puts a special attention to the criminal offence regarding manipulation of the preparation and the course of elections and referendum. Besides that, the author puts into consideration the criminal offence of the election corruption together with some application problem- factors of the mention provisions.

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie mechanizmu ochrony praw obywatela do udziału w życiu publicznym Republiki Słowackiej. Prawo to może być realizowane zarówno w formie bezpośredniej jak i w formie pośredniej. Konstytucyjne prawo do głosowania i udziału w referendum jest gwarantowane nie tylko przez Konstytucję Republiki Słowackiej oraz ustawy wyborcze lecz również przez Kodeks Karny. Autor kładzie nacisk na przestępstwa związane z manipulacjami przy przygotowaniu i przebiegu wyborów i referendów, jak również na przestępstwo korupcji wyborczej, opisując jednocześnie problemy ze stosowaniem opisanych przepisów.

KEY WORDS:

*election, referendum, crime, corruption, Slovakia
wybory, referendum, przestępstwo, korupcja, Słowacja*

WSTĘP

Podstawowym zadaniem wyborów jest przede wszystkim umożliwienie powstania organów reprezentatywnych, które odzwierciedlają i wyrażają rozłożenie sił politycznych, kierunków i interesów w społeczeństwie a także pomoc w formowaniu atmosfery politycznej, w której dochodzi do wolnego wyrażenia interesów politycznych społeczeństwa. Pierwotnym zadaniem wyborów jest więc „dokonanie wyboru spośród politycznych i personalnych alternatyw oraz decydowanie w ten sposób o składzie wybranego organu albo wybieralnego organu“. (Palúš, I., Somorová, L., 2008, s. 214)

Wybory do takich organów uważa się za podstawowy warunek istnienia społeczeństwa demokratycznego. Regularność wyborów (komunalnych, parlamentarnych i prezydenckich) mają zabezpieczyć ustawy dotyczące przygotowań i przebiegu wyborów, za stan idealny uważa się, jeżeli taka ustawa jest tylko jedna.

W Republice Słowackiej oprócz Konstytucji Republiki Słowackiej istnieje pięć ustaw, które regulują poszczególne rodzaje wyborów. Są to: ustawa nr 333/2004 Z.z. o wyborach do Rady Narodowej Republiki Słowackiej z dalszymi zmianami, ustawa nr 46/1999 Z.z. o sposobie wyboru prezydenta Republiki Słowackiej z dalszymi zmianami, ustawa nr 331/2003 Z.z. o wyborach do Parlamentu Europejskiego, ustawa nr 303/2001 Z.z. o wyborach do organów samorządu samorządnych krajów z dalszymi zmianami, ustawa nr 346/1990 Zb. o wyborach do organów samorządu gminy z dalszymi zmianami. Z przedstawionego wyliczenia wynika, że ustaw regulujących wybory na Słowacji jest za dużo. Sytuację komplikują również różnorakie okresy kadencji wyborczych, różne ich terminy ale także różnice w poszczególnych warunkach prowadzenia wyborów. Oprócz tego jest już niemalże tradycją, że praktycznie wszystkie wybory (parlamentarne i komunalne) od 1990 r. odbywają się według innych zasad. (Palúš, I., Somorová L, 2008, s. 219)

Częste zmiany i uzupełnienia ustaw wyborczych wzbudzają kontrowersje dotyczące konieczności zmian, zwłaszcza przed wyborami. Nasuwa się wręcz podejrzenie, że istnieje pewien interes polityczny w tym, by za pośrednictwem norm wyborczych zasadniczo wpłynąć na aktualny system partii politycznych bez względu na stopień politycznej polaryzacji społeczeństwa. (Palúš, I., Somorová, L.; 2008, s. 219) Z przedstawionych twierdzeń wynika, że społeczeństwo rzeczywiście uważa wybory za zasadnicze prawo obywatelskie do uczestnictwa w życiu publicznym.

Ustawy wyborcze muszą być dostateczną gwarancją tego, żeby wybory przebiegały poprawnie oraz by istniała dostateczna ilość przeszkód uniemożliwiających obchodzenie prawa. Ustawy wyborcze muszą również posiadać odpowiednie narzędzia, które można wykorzystać w przypadku naruszenia prawa wyborczego. Jeśli więc ustawodawca uznał pewne działania, które w wyraźny sposób godzą lub przeszkadzają w regularnym przebiegu wyborów jako przesustępstwa, oznacza to, że ustawy wyborcze nie gwarantują dostatecznej ochrony dla przygotowania i przebiegu wyborów. Jednakową prawnokarną ochronę jak dla wszystkich typów wyborów ustawodawca słowacki przewidział także dla referendum, które skodyfikowane zostały w ustawie nr 564/1992 Z.z. O sposobie wykonywania referendum (w dalszej części artykułu pod pojęciem „ustawy wyborcze“ należy rozumieć także ustawę o wykonywaniu referendum).

Kodeks karny, ustawa nr 300/2005 Z.z. (dalej też KK) zawiera dwa specyficzne przestępstwa, przewidziane ze względu na ochronę wyborów. Są to przeszkadzanie w przygotowaniu i przebiegu wyborów i referendum według §351 KK (które to przestępstwo pojawiło się w Kodeksie Karnym z 1961 r. przez pośrednią nowelizację ustawy nr 47/1990 Zb. o wyborach do Zgromadzenia Federalnego Czesko- Słowackiej Republiki Federacyjnej) oraz przestępstwo korupcji wyborczej, określone w § 336a KK. Obydwa te przestępstwa skodyfikowane zostały w rozdziale VIII części szczegółowej kodeksu, zatytułowanym „Przestępstwa przeciwko porządkowi w sprawach publicznych“, skodyfikowano je jednak w innych działach. Przestępstwo przeszkadzania w przygotowaniu i przebiegu wyborów należy do działu „Inne naruszenia działalności organów władzy publicznej“. Korupcja wyborcza z kolei skodyfikowana została w dziale „Korupcja“, co przynosi za sobą surowe konsekwencje:

- a) nie zgłoszenie właściwym organom, że popełniono przestępstwo korupcji jest przestępstwem według § 340 ust. 1 KK, jeżeli osoba taka dowiedziała się o tym w wiarygodny sposób;
- b) według § 341 ust. 1 przestępstwem jest zaniechanie w przeszkadzaniu korupcji wyborczej, jeżeli osoba w wiarygodny sposób dowie się, że inny przygotowuje lub popełnia przestępstwo;
- c) prowadzenie spraw dotyczących korupcji wyborczej należy według § 14 pism. h) Procedury Karnej do właściwości Specjalnego Sądu Karnego oraz Urzędu Prokuratury Specjalnej
- d) dla prowadzenia czynności wykrywczych przy przestępstwie korupcji

wyborczej można, zgodnie z § 10 ust. 20 Procedury Karnej, wykorzystać agenta; dla wykrycia i ścigania można wykorzystać inną osobę, jak np funkcjonariusza Korpusu Policyjnego ustanowionego przez prokuratora;

- e) w przypadku, gdy nie idzie o przestępstwo, którego górna granica przekracza trzy lata, można wykorzystać zapisy wizji i fonii (§114 Procedury Karnej) oraz porównywanie danych w systemach informatycznych (§118 Procedury Karnej) oraz podsłuch i rejestracje treści komunikacji, także w przypadku, gdy sprawa nie dotyczy zbrodni (§115 Procedury Karnej),
- f) przy przestępstwie korupcji wyborczej wyłączona jest możliwość warunkowego umorzenia postępowania karnego, którą można zastosować w przypadku popełnienia mniej poważnych przestępstw (§ 216 ust. 6 lit. b Procedury Karnej)
- g) w przypadku przestępstwa korupcji wyborczej nie można również umorzyć postępowania karnego z powodu zawarcia ugody (§ 220 ust.2 lit. b Procedury Karnej)

Przedstawione powyżej przestępstwa mają charakter blankietowych, dlatego wykorzystanie przepisów karnych nie zależy jedynie od precyzji formułowania znamion przestępstwa w Kodeksie Karnym ale również od jednoznacznego formułowania przepisów ustaw wyborczych, do których odsyła Kodeks Karny.

Przestępstwo (występek) przeszkadzania w przygotowaniu i przebiegu wyborów i referendum (§ 351 KK) chroni konstytucyjne prawo do brania udziału w wyborach i referendach. Prawo to wypływa z art. 2 ust. 1 oraz art. 30 ust. 3 Konstytucji Republiki Słowackiej: „Prawo wyborcze jest powszechne, równe i bezpośrednie, wykonuje się je w głosowaniu tajnym. Warunki wykonywania prawa wyborczego określi ustawa.“ Zgodnie z art. 94 Konstytucji Słowacji: „Każdy obywatel Republiki Słowackiej, który ma prawo udziału w wyborach do Rady Narodowej Republiki Słowackiej, ma prawo do uczestnictwa w referendum“. Zgodnie z art. 100 Konstytucji Republiki Słowackiej, sposób wykonywania referendum określa ustawa. Oznacza to, że przedstawione przestępstwo łączy się z sześcioma ustawami.

Przeszkadzanie w przygotowaniu i przebiegu wyborów i referendów składa się z dwóch znamion skutkowych, przedstawionych w ustępie 1 oraz 2 paragrafu 351 KK. Zgodnie z ustępem pierwszym cytowanego paragrafu, sprawcą przestępstwa może być jakakolwiek osoba fizyczna, któ-

ra w czasie popełnienia czynu ukończyła 14 rok życia, która przemocą, groźbą jej użycia lub podstępem zabrania innemu udziału w w wyborach lub referendum albo do wykonywania tego prawa taką osobę przymusza. Jak wskazuje § 122 ust. 7 KK, czyn popełniony jest przemocą, jeżeli sprawca do jego popełnienia używa przemocy fizycznej, przeciwko integralności cielesnej innej osoby albo jeżeli czyn popełniony jest wobec osoby, którą sprawca doprowadził do stanu bezbronności albo użycie przemocy wobec cudzej rzeczy. Przez przemoc należy rozumieć użycie siły fizycznej dla przełamania stawianego albo oczekiwanego oporu. (Novotný, F. i inni; Praga 1998, s.269)

Przez groźbę zastosowania przemocy rozumie się zarówno groźbę bezpośredniej przemocy jak również groźbę przemocy, która zostanie wykonana w pewnym odstępie czasu. Może dotyczyć również osoby innej niż wyborca (na przykład jego rodzina), przy czym osoba, przeciwko której groźba jest kierowana nie musi znajdować się w obecności groźącego. (Samaš, O., Stiffel, H., Toman, P.: Bratysława 2006, s.676)

Czyn popełniony jest podstępem wtedy, gdy jest popełniony przy wykorzystaniu błędu, który sprawca wywołał albo z wykorzystaniem fortelu. (§ 122 ust. 6 KK) Sprawca wywołuje błąd wtedy, gdy umyślnie przedstawił innej osobie nieprawdziwe informacje albo umyślnie niektóre informacje przemilczał. Dotyczy to jednak informacji istotnej dla podjęcia decyzji, np. Oświadczy wyborcy, że przed chwilą zmarła osoba, na którą wyborca chciał zgłasować. Wykorzystanie fortelu oznacza, że sprawca nie wprowadził osoby w błąd ale powiedział mu wszystkie relewantne i niezakłócone informacje, śledził intencje, o których gdyby osoba wiedziała, jej zachowanie w danej sytuacji byłoby przynajmniej w części inne. (Burda, Čentěš, Kolesár, Záhora i inni; Bratysława 2010, Tom I, s. 726)

W ustępie 2 paragrafu 551 przedstawione są dwa dalsze elementy znamiona omawianego przestępstwa:

- a) kto świadomie w sposób błędny liczy głosy albo narusza tajność głosowania albo
- b) w inny sposób rażąco przeszkadza w wykonywaniu tych praw konstytucyjnych.

Jeśli do takiego działania dojdzie w związku z wykonywaniem konstytucyjnego prawa wyborczego lub prawa do udziału w referendum, a czynu dopuści się podmiot, który spełnia wszystkie wskazane przesłanki, można wtedy mówić o popełnieniu przestępstwa przeszkadzania w przygotowa-

niu i przebiegu wyborów i referendum. W alternatywie przedstawionej pod literą a) sprawcą przestępstwa może być jedynie osoba, która bierze udział w liczeniu głosów lub osoba, która pełni funkcje związane z obowiązkiem zachowania tajemnicy głosowania.

Liczenie głosów według ustaw wyborczych jest wykonywane przez okręgowe komisje wyborcze oraz analogicznie według § 21 ustawy o sposobie wykonywania referendum, okręgowe komisje wyborcze są odpowiedzialne za liczenie głosów także podczas referendów. Oznacza to, że świadomie i wadliwie mogą liczyć głosy tylko członkowie okręgowych komisji i tylko oni mogą być sprawcami przy alternatywie wskazanej pod literą a). Przy odpowiedzialności za poprawność liczenia głosów trzeba także mieć na uwadze odpowiedzialność przewodniczącego okręgowej komisji wyborczej. Poszczególne ustawy przewidują różną konstrukcję odpowiedzialności: z wyjątkiem ustawy o wyborach do Parlamentu Europejskiego, ustawy nakładają na przewodniczącego okręgowej komisji wyborczej obowiązek kontrolowania poprawności liczenia głosów. Niestety ustawy nie wskazują zakresu odpowiedzialności przewodniczącego komisji oraz konsekwencji niedotrzymania tego obowiązku. Nie wiadomo również jaki był powód, dla którego nie nałożono takiego obowiązku na przewodniczącego okręgowej komisji wyborczej w przypadku wyborów do Parlamentu Europejskiego.

Kodeks karny w cytowanym przepisie wskazuje, że wadliwe liczenie głosów musi mieć charakter „świadomy“. Zgodnie z § 17 KK czyn określony w ustępie 2 będzie przestępstwem wtedy, gdy będzie popełniony z winy umyślnej, oznacza to, że sprawca wiedział, że swoim działaniem może naruszyć albo zagrozić interesowi chronionemu Kodeksem Karnym oraz, że oczekiwał takiego efektu lub godził się na niego. Z przedstawionego wynika, że ustawa przewiduje istnienie elementu psychicznego w każdym przypadku przestępstwa popełnionego z winy umyślnej. Istnieje jednak mało przestępstw, które dosłownie formułują konieczność wystąpienia elementu psychicznego (na przykład przestępstwo bigamii, określone w § 204 ust. 2 KK). Ustawodawca, dosłownie formułując przesłankę elementu psychicznego chciał wskazać, że przy „świadomości“ tego, że sprawca wadliwie liczy głosy mamy doczynienia tylko z zamiarem bezpośrednim a zamiar ewentualny nie wystarcza dla zaistnienia odpowiedzialności karnej. W literaturze naukowej wskazuje się, że z pojęcia „świadomie“ wynika, że chodzi wyłącznie o zamiar bezpośredni. (Šamal P., Pury F., Rizman S.: Praga 1995, s. 710)

Przedstawione ustawy wyborcze, jak również ustawa o sposobie wykonywania referendum nakładają na członków komisji obowiązek zabezpieczenia tajemnicy głosowania, przede wszystkim w ten sposób, że wyborca musi w celu oddania głosu udać się do miejsca przygotowanego do wypełniania kart wyborczych. Jeżeli wyborca nie uda się do takiego miejsca, okręgowa komisja wyborcza ma prawo uniemożliwić wyborcy głosowanie (§ 29 ust. 5 ustawy nr 303/2001 Z.z.)

Naruszeniem tajemnicy głosowania jako sposób popełnienia przestępstwa mogłoby być na przykład zabronienie wyborcy głosowania w miejscu przeznaczonym do głosowania, żądać od wyborcy aby wypełnił kartę do głosowania przed członkiem komisji, śledzenie zebrań wyborczych itp. Naruszyć tajemnicę głosowania może również osoba inna niż członek komisji, w praktyce może to być jakakolwiek osoba fizyczna, odpowiedzialna karnie.

Pod literą b) w § 351 ust.2 KK, przedstawiona jest dalsza alternatywa strony obiektywnej: „w inny sposób rażąco przeszkadza w wykonywaniu tych praw konstytucyjnych“. Znamię te może wypełniać zniszczenie albo uszkodzenie lokalu wyborczego, zniszczenie wypełnionych kart do głosowania, wypełnianie czystych kart do głosowania lub dokonywanie fikcyjnych wpisów na listy wyborców itp.

Przestępstwo przeszkadzania w przygotowaniu i przebiegu wyborów i referendum przewiduje również okoliczności obciążające: odpowiedzialność karna jest podwyższona do granic od roku do pięciu lat pozbawienia wolności, jeśli podstawowe znamiona czynu zostaną przez sprawcę popełnione w poważniejszy sposób (pojęcie zostało określone w § 138 KK, w przypadku omawianego przestępstwa należy mieć na uwadze popełnienie przestępstwa z wykorzystaniem broni palnej, z wykorzystaniem stanu zagrożenia, niedoświadczenia, zależności lub podporządkowania, w ramach zorganizowanej grupy przestępczej lub na większej liczbie osób).

Szczególnie obciążającą okolicznością jest, gdy przestępstwo popełnione jest przez funkcjonariusza publicznego (są to osoby wskazane w § 128 KK, jeżeli przestępstwo związane było z zakresem kompetencji lub odpowiedzialności, np starosta gminy, przewodniczący Wyższej jednostki terytorialnej, radny organu samorządu terytorialnego), ze szczególnego motywu (którym zgodnie z § 140 KK, może być nienawiść narodowościowa, etniczna lub rasowa, nienawiść z powodu koloru skóry, zamiar podżegania do przemocy lub nienawiści przeciwko grupie osób lub pojedynczej osobie ze względu na ich (jej) przynależność rasową, narodową, narodowość-

ciową, kolor skóry, pochodzenie rodzinne, wyznanie, jeżeli jest pretekstem do stosowania gróźb z wcześniej określonych powodów) lub publicznie, tj. przed więcej niż dwiema osobami obecnymi jednocześnie lub przy pomocy środków komunikacji masowej, określonych w § 122 ust.2 KK.

Przestępstwo (występek) korupcji wyborczej (§ 336a KK) ma dwa podstawowe znamiona skutkowe: aktywną korupcję: „bezpośrednio lub za pośrednictwem uzyska, zaferuje lub obieca łapówkę“, pośrednią korupcję (za pośrednictwem uzyska, zaferuje lub obieca łapówkę dla innej osoby“ (ust.1) oraz korupcję pasywną: „bezpośrednio lub za pośrednictwem dla siebie lub dla innej osoby przyjmie, żąda albo daje sobie obiecać łapówkę“ (ust. 2)

We wszystkich przypadkach łapówka zmierza do tego, by uprawniona osoba:

- a) wybierała lub głosowała w określony sposób,
- b) nie wybierała albo nie głosowała w określony sposób,
- c) nie wybierała albo nie głosowała w ogóle,
- d) nie brała udziału w wyborach, referendum lub w głosowaniu ludowym o odwołaniu prezydenta Republiki Słowackiej.

Inaczej, niż w przypadku przestępstwa przeszkadzania w przygotowaniu i przebiegu wyborów i referendum, ustawa explicite przedstawia wybory, referendum i głosowanie ludowe o odwołaniu prezydenta. Przy takim odesłaniu do innych przepisów prawa, wykładnia gramatyczna wskazuje na to, że § 336a KK nie dotyczy głosowania ludowego o odwołaniu prezydenta.

Ciężko jest wszakże znaleźć powód, dlaczego przepis § 336a nie miałby dotyczyć głosowania ludowego o odwołaniu prezydenta Republiki Słowackiej. Można jedynie domniemywać, że chodzi tu tylko o nieściskość techniczno- legislacyjną, do której doszło podczas tworzenia nowelizacji, której następstwem jest rozdzielenie przedstawionych dwóch przestępstw. Inaczej zostały też sformułowana ochrona prawa do uczestnictwa w referendum. Jeżeli bowiem § 351 KK chroni „głosowanie w referendum“, to treść przepisu §336a chroni „prawo do uczestnictwa w referendum“. Również w tym wypadku domniemywa się, że chodzi o nieściskość techniczno- legislacyjną, co jednak przy porównaniu obu przestępstw prowadzi do wniosku, że chodzi w nich o inny zamiar ustawodawcy.

Okolicznościami obciążającymi przy korupcji wyborczej ale jedynie aktywnej, tj. określonej w ust. 1 § 336a KK są :

- a) jeśli podstawowe znamiona czynu zostaną przez sprawcę popełnione w poważniejszy sposób (pojęcie zostało określone w § 138 KK, w przypadku omawianego przestępstwa należy mieć na uwadze popełnienie przestępstwa z wykorzystaniem broni palnej, z wykorzystaniem stanu zagrożenia, niedoświadczenia, zależności lub podporządkowania, w ramach zorganizowanej grupy przestępczej lub na większej liczbie osób, jeżeli naruszono poważny obowiązek wynikający z zatrudnienia sprawcy, pozycji lub funkcji przyznanej mu prawem).
- b) jeśli sprawca popełni czyn jako funkcjonariusz publiczny, tj. jeżeli przestępstwa dopuści się jedna z osób przedstawionych w § 128 ust. 1 KK, na przykład poseł Rady Narodowej Republiki Słowackiej, członek rządu, starosta gminy a korupcję wyborczą popełnili w związku zakresem ich kompetencji lub odpowiedzialności;
- c) jeśli przestępstwo było skierowane przeciwko osobie chronionej. Według § 139 KK chodzi tu przede wszystkim o osoby bliskie, uzależnione, osoby zaawansowane wiekowo, chore, funkcjonariuszy publicznych albo osoby, które pełnią swoje obowiązki na podstawie ustawy; gdy mamy do czynienia z osobami chronionymi, należy każdorazowo sprawdzić, czy przestępstwo było popełnione w związku z pozycją, stanem lub wiekiem osoby chronionej;
- d) jeśli przestępstwo popełniono publicznie. Według § 122 ust. 2 KK mamy tu na uwadze przede wszystkim przypadek, gdy czyn jest popełniony przy jednoczesnej obecności więcej niż dwóch osób.

Taki sposób oferowania lub przyjmowania łapówek nie jest powszechny przy innych formach korupcji, uważasz jednak, że akurat korupcja wyborcza może być popełniona w ten sposób (na przykład istnieje podejrzenie, że w osadach romskich rozdawano żelazka, kuchenki mikrofalowe itp. Kodeks Karny uważa, że przestępstwo popełnione jest publicznie, także wtedy gdy popełniono go przy pomocy prasy drukowanej, rozpowszechnianiem pism, filmów, drogą radiową i telewizyjną, przy pomocy sieci komputerowych, co ma zastosowanie, gdy łapówka zostanie zaoferowana lub obiecana.

Pod tym kątem należy rozpatrywać list, który miał być przesłany przed wyborami prezydenckimi w 2009 r. nieokreślonego kręgowi starostów i prezydentów miast z obietnicą, że jeżeli zabezpieczą „sprawne wybory“ prezydenckie, to ci, którzy na to zasłużą zostaną nagrodzeni (samochodem, skuterem, telewizorem, kinem domowym itp.). (Dziennik „Korzar“

z dnia 29.11.2012, s. 5) Według ujawnionych informacji tym przypadkiem organy ścigania i postępowania karnego mają się dopiero zainteresować.

W związku z omawianiem przestępstwa korupcji wyborczej, należy bliżej przyrzeć się pojęciu „łapówka“. Według § 131 ust. 3 KK, łapówką są rzeczy albo inne świadczenie o charakterze majątkowym bądź niemajątkowym, co do których nie ma podstawy prawnej.

O wypełnieniu tego znamienia nie jest decydująca wysokość łapówki, ustawa nie wskazuje bowiem żadnego limitu pieniężnego. W obszarze wykonywania władzy publicznej nie można tolerować żadnej formy łapownictwa, nawet o znikomej wartości. (Samaš, O., Stiffel, H., Toman, P.: Bratysława 2006, s.676)

Jeśli bowiem wychodzimy z art. 2 ust. 1 Konstytucji Republiki Słowackiej, który stwierdza, że „Władza państwowa pochodzi od obywateli, którzy wykonywują ją za pośrednictwem swoich wybieralnych przedstawicieli lub bezpośrednio“ oraz z art. 30, który mówi, że „Obywatele mają prawo do uczestnictwa w sprawowaniu władztwa publicznego bezpośrednio albo przy pomocy wolnych wyborów swoich przedstawicieli“, to stwierdzić należy, że przyjmowanie łapówek w związku z wyborem przedstawicieli, przy pomocy których obywatel wykonuje władzę publiczną, lub uczestnictwem w referendum jako bezpośrednim wykonywaniem tej władzy jest właśnie tym przypadkiem, w którym nie można tolerować żadnego łapownictwa.

Mając na uwadze powyższe rozważania należy zadać sobie pytanie, w jaki sposób, biorąc pod uwagę unormowania Kodeksu Karnego traktować należy różne formy prezentów, które dawane są podczas kampanii wyborczej ? Według niektórych poglądów doktryny, różnicą między korupcją wyborczą a reklamą polityczną jest to, że przy kampanii wyborczej upominek nie jest środkiem, który ma przymusić wyborcę, żeby głosował. Jest to jedynie środek, który ma spowodować, żeby spotkanie przedwyborcze było przyjemniejszym a sam przedmiot dany wyborcy ma za zadanie jedynie przypominać mu o partii, która mu go dała. (Pogląd Maroša Žilinki - dostępne na www.webnoviny.sk/rozhovory/,s.3)

Wskazuje się też na to, że przedmioty upominkowe (pióra, breloczki na klucze, smyczki itp.) oferuje się w większym odstępie czasowym, są one oznaczone logiem partii politycznej, numerem listy wyborczej, imieniem i nazwiskiem kandydata.

Uważa się jednak, że celowym byłoby ustawowe określenie maksymalnej wartości takich przedmiotów, ponieważ praktyka życia politycznego

wskazuje na przypadki bardziej wartościowych takich jak Kuchenki mikrofalowe, żelazka, bilety na koncerty zagranicznych gwiazd rocka itp. Obecnie granica między przekonywaniem wyborcy do swojego programu przez partię polityczną a opłacaniem wyborcy jest bardzo delikatna. Podobnie delikatną jest granica w postępowaniu osoby, która taki dar przyjmuje. Jak bowiem należy traktować obietnicę kandydata w wyborach, że dana osoba zostanie mianowana na pewną funkcję, pod warunkiem że cała szeroka rodzina albo np. firma głosować będzie na określonego kandydata ?

Co należy zrobić, żeby zdefiniować nominację polityczną lub nominację do organów administracji publicznej niższego stopnia, do organów przedsiębiorstw z udziałem państwa tak aby obietnica nominacji nie była traktowana jako korzyść osobista ? Często opinia publiczna uważa że liczne zmiany personalne w organach władzy publicznej są spełnieniem obietnic danych przed wyborami, w zamian za uzyskane głosy a udzielone wsparcie (również materialne) w wyborach.

Badania historyczne wskazują, że w każdym reżimie politycznym możemy wskazać czyny czy decyzje, które mają znamiona zachowań korupcyjnych (przede wszystkim ze strony uzyskującego pewne przywileje i godności) ale nie są sprzeczne z prawem, co więcej są przez ustawodawstwo i ideologię wspierane.

Wykonawcami takich decyzji są same organy państwowe, względnie organy stworzone przez państwo, co oznacza że nie mają one charakteru kryminalnego. Współcześnie możliwe jest, że część społeczeństwa, partie opozycyjne lub szerzej opinia publiczna takie zachowania może uważać jako czyny sprzeczne z dobrymi obyczajami i pryncypiami sprawowania polityki. (Zemko, M.: *Politické funkcie a lojality ako zdroj nekrimínálnej korupcie v demokracii a diktatúre*, dostępne na: www.forumhistoriae.sk/TH-2011texty-2-2011/tis.pdf)

Oczywiście, nie każde wybory dotyczą okresów przełomowych dla państwa i powodują radykalne zmiany ale zawsze po wyborach mogą pojawić się zarówno osoby uzyskujące pewną pozycję czy funkcje po to, by realizować politykę, dla której pozyskali głosy w wyborach, jak również osoby, których nominacja osadzona jest w korupcyjnym tle a którą to można zakwalifikować jako efekt korupcji wyborczej zarówno aktywnej jak i pasywnej.

Ustawa o wyborach do Rady Narodowej Republiki Słowackiej oraz ustawa o wyborach do Parlamentu Europejskiego określają „nadawanie

reklamy politycznej“ oraz „umieszczanie plakatów“, pozostałe ustawy wyborcze jako część przygotowania do wyborów przedstawiają „kampanię wyborczą“, za którą uważa się przede wszystkim kampanię medialną oraz akcję plakatową.

Dokładniejszą regulację dotyczącą prowadzenia kampanii wyborczej zawiera ustawa o wyborach do organów samorządu gminy, w której to kampania wyborcza zdefiniowana została jako „działalność partii politycznej, kandydata niezależnego lub innych podmiotów, której celem jest wsparcie lub działanie na korzyść partii politycznej lub niezależnego kandydata w szczególności przez ogłoszenia lub reklamy emitowane drogą radiową lub telewizyjną lub innych środków zbiorowej komunikacji, plakatów lub innych nośników informacji.

O innych materiałach i przedmiotach propagandowych wspomina ustawa o sposobie wyboru Prezydenta Republiki Słowackiej, o głosowaniu ludowym o jego odwołaniu, który zakazuje przekonywania do kandydatów w bliskości lokali wyborczych. Jeżeli stosowanie Kodeksu Karnego ma być skuteczne a Kodeks ten odsyła do ustaw regulujących wybory i głosowanie, pożądanym jest, by te ustawy były precyzyjne i zgodne.

ZAKOŃCZENIE

Prawo karne i kodeks karny mają być antidotum na działania przeciwko społeczeństwu tylko wtedy, gdy przepisy prawne innych gałęzi prawa nie wystarczają do ochrony ważnych interesów społeczeństwa. Wydaje się, że lepszym rozwiązaniem jest sformułowanie klarownych zasad przygotowania i przebiegu wyborów oraz głosowania w referendum, niż ustanawianie sankcji. Potwierdzeniem tego poglądu jest fakt, że w latach 2006- 2011 za przestępstwo przeszkadzania w przygotowaniu i przebiegu wyborów i referendum nie była skazana ani jedna osoba. (Według statystyki Prokuratury Generalnej www.genpro.gov.sk) Przestępstwo korupcji wyborczej stało się częścią Kodeksu Karnego 1. września 2011 r., tak więc trudno jest w sposób obiektywny ocenić funkcjonowanie tego przepisu.

[Tłumaczenie: mgr Adam Poszewiecki]

REFERENCES

- Palúš, I., Somorová, L.: Štátne právo Slovenskej republiky, 2. vydanie, UPJŠ v Košiciach, 2008, s. 214, ISBN 978-80-7097-703-3
- Novotný, F. i inni. : Trestní zákon , trestní řád a související předpisy (komentář, Eurounion, s.r.o. Praha, 1998, ISBN 80-85858-61-4
- Samaš, O., Stiffel, H., Toman, P.: Trestný zákon. Stručný komentár., Bratislava 2006, ISBN 80-8078-078-1
- Burda, Čentéš, Kolesár, Záhora a kol.: Trestný zákon. Všeobecná časť. Komentár- I. diel, Bratislava 2010, ISBN 978-80-7400-324-0
- Šamal P., Pury F., Rizman S.,: Trestní zákon. Komentář. 2. vydanie, Praga, C.H. Beck, 1995, ISBN 80-7179-041-9
- Ivor, J. i inni.: Trestné právo hmotné. Osobitná časť. IURA EDITION, Bratislava, 2006, ISBN 80-8078-099-4
- Dziennik „Korzár“ z dnia 29.11.2012, s. 5
- Wypowiedź byłego sekretarza stanu Maroša Žilinki, dostępna na www.webnoviny.sk/rozhovory/,s.3
- Zemko, M.: Politické funkcie a lojality ako zdroj nekriminálnej korupcie v demokracii a diktatúre, dostupne na: www.forumhistoriae.sk/TH-2011texty-2-2011/tis.pdf
- www.genpro.gov.sk

